

Frihet och inflytande – kårobligatoriets avskaffande

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet har berett skatteutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2008/09:154 Frihet och inflytande – kårobligatoriets avskaffande och de motioner som väckts allt i den del som berör skatteutskottets beredningsområde.

Utskottets överväganden

Gällande skatteregler

De obligatoriska studentsammanslutningarna har sedan länge haft en gynnad skatterättslig ställning. I den uppräknade av inskränkt skattskyldiga subjekt som gjordes 1942 fanns sex av de kategorier som fortfarande finns kvar, däribland vissa studentföreningar.

I den s.k. katalogen i 7 kap. 16 § inkomstskattelagen (1999:1229), IL, räknas ett antal kategorier av juridiska personer upp som är skattskyldiga endast för inkomst på grund av innehav av fastigheter. Det som avses är den löpande inkomsten av fastigheten. Skattskyldigheten omfattar inte kapitalvinst eller förlust vid avyttring av fastigheten. Övriga slag av inkomster är skattefria för de i paragrafen uppräknade subjekten. Bland de juridiska personer som räknas upp finns ”sådana sammanslutningar av studerande vid svenska universitet och högskolor som de studerande enligt lag eller annan författning är skyldiga att vara medlemmar i, samt samarbetsorgan för sådana sammanslutningar med ändamål att sköta de uppgifter som sammanslutningarna enligt författningen ansvarar för”.

Enligt 7 kap. 21 § tredje stycket IL kan obligatoriska studentsammanslutningar även undantas från skattskyldighet för inkomst av fastigheter. Om en studentsammanslutning äger en fastighet, är sammanslutningen inte skattskyldig för inkomst av fastigheten (t.ex. om den hyrs ut) i den utsträckt-

ning fastigheten används för det allmännyttiga ändamålet. Till de delar den används för andra ändamål är sammanslutningen skattskyldig för inkomster från denna användning.

På liknande sätt som i inkomstskattelagen anges i 3 kap. 4 § första stycket fastighetstaxeringslagen (1979:1152) att byggnader och tillhörande mark samt till fastigheten hörande markanläggningar som ägs av vissa uppräknade typer av juridiska personer ska undantas från fastighetsskatt och fastighetsavgift. I 3 kap. 4 § första stycket 4 anges de obligatoriska studentsammanslutningarna och deras samarbetsorgan. Ett villkor för undantag är att byggnaden till övervägande del används i studentsammanslutningens verksamhet såsom sådan. En studentsammanslutning kan alltså inte, med bibehållande av skattelättnaderna, hyra ut större delen av fastigheten till någon annan för att användas t.ex. som affär.

De studentsammanslutningar som finns vid enskilda utbildningsanordnare, t.ex. Stiftelsen Chalmers tekniska högskola, Stiftelsen Högskolan i Jönköping och Handelshögskolan i Stockholm, inräknas inte i ”katalogsubjekten”. Skyldigheten för studenter vid enskilda utbildningsanordnarens högskolor att tillhöra en studentsammanslutning följer inte av lag eller annan författning utan av avtal där lärosätet har ställt villkor för studier vid högskolan. Skatteverket har i ett ställningstagande (2007-04-16, dnr 131 702523-06/111) ansett att det endast är studentsammanslutningar vid statliga universitet och högskolor som omfattas av 7 kap. 16 § IL.

Om studentsammanslutningarnas skatterättsliga ställning inte regleras särskilt, kan de komma att beskattas som ideella föreningar i den mån de uppfyller kraven i 7 kap. 7 § IL (se nedan).

För att en ideell förening ska vara en juridisk person krävs att den har antagit stadgar och valt styrelse. En ideell förening är i likhet med andra juridiska personer som huvudregel obegränsat skattskyldig (6 kap. 3–4 §§ IL). Detta innebär att föreningen ska betala statlig inkomstskatt för alla sina inkomster, t.ex. räntor, utdelningar, vinst vid avyttring av värdepapper och fastighet, rörelse- och fastighetsinkomster. All beskattning sker i inkomstslaget näringsverksamhet. Föreningar med ideell verksamhet har oftast också inkomster som inte är skattepliktiga. Typiska sådana inkomster är medlemsavgifter samt bidrag och gåvor som är avsedda för den ideella verksamheten. Kostnader för den ideella verksamheten är inte heller avdragsgilla.

Allmännyttiga ideella föreningar har en skattemässigt mer gynnad ställning. En sådan förening beskattas bara för fastighets- och rörelseinkomster (7 kap. 7 § IL). De inkomster som föreningen har i sin allmännyttiga verksamhet är skattefria. Det betyder att förutom den ideella verksamheten är alltså även kapitalinkomster i form av t.ex. räntor och utdelningar samt kapitalvinster skattefria.

Även fastighets- och rörelseinkomster kan vara skattefria om följande förutsättningar är uppfyllda:

- Fastighetsinkomster är skattefria om fastigheten ägs av föreningen och till övervägande del, mer än 50 % , används i den allmännyttiga verksamheten, eller fastighetsinkomsten till ca 75 % kommer från verksamhet som har naturlig anknytning till det allmännyttiga ändamålet eller av hävd utnyttjats som finansieringskälla för det ideella arbetet.
- Rörelseinkomster som har ett naturligt samband med den allmännyttiga verksamheten är skattefria. Så även rörelseinkomster från verksamhet av servicekaraktär där huvudsyftet med försäljningsverksamheten är att ge service till dem som deltar i föreningens allmännyttiga verksamhet.

Har en förening både skattefria och skattepliktiga rörelseinkomster måste den skattefria delen uppgå till ca 75 % för att beskattning inte ska ske. Är kravet uppfyllt blir hela rörelsen skattefri. Om den skattefria delen är lägre än 75 % blir hela rörelsen skattepliktig.

I IL (7 kap. 8–13 §§) uppställs vissa krav för att en ideell förening ska anses vara allmännyttig och därmed omfattas av de förmånliga reglerna. Kraven gäller ändamålet, verksamheten, fullföljden och öppenheten. Samtliga krav måste vara uppfyllda. Föreningen får heller inte verka för medlemmarnas eller andra bestämda personers ekonomiska intressen. En allmännyttig förening som är skattskyldig för inkomst har rätt till grundavdrag med 15 000 kr.

Översyn

Regeringen har tillsatt en särskild utredare med uppdrag att se över reglerna i 7 kap. IL. Utredningen har tagit namnet Stiftelse- och föreningsskatteutredningen. I direktivet (dir. 2007:97) sammanfattas uppdraget enligt följande.

En särskild utredare skall se över bestämmelserna om inkomstbeskattning av stiftelser, ideella föreningar, registrerade trossamfund och vissa andra juridiska personer. Huvuduppgiften är att utarbeta ett modernt och ändamålsenligt system för beskattningen med enkla och likformiga regler. Särregler för inkomster av fastighet bör undvikas. I uppdraget ingår också att pröva i vilken mån skattereglerna kan göras enhetliga för stiftelser och ideella föreningar. Slutligen skall utredaren se över de inskränkt skattskyldiga stiftelser och vissa andra juridiska personer som omfattas av antingen de olika kategorier av subjekt eller de namngivna subjekt som finns uppräknade i den s.k. katalogen i 7 kap. 15–17 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) och vid behov föreslå en annan lagstiftningsteknik. Utgångspunkten för arbetet är att de förslag som utredaren lämnar sammantaget skall vara offentlig-finansiellt neutrala.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2009.

Propositionen

Regeringen föreslår att kår- och nationsobligatoriet ska avskaffas, dvs. nuvarande skyldighet för studenterna vid universitet och högskolor att tillhöra särskilda studentsammanslutningar. Nuvarande begränsning av skattskyldigheten för studentkårerna vid statliga universitet och högskolor, nationerna vid Uppsala och Lunds universitet samt deras samarbetsorgan ska enligt förslaget behållas. Detta innebär att dessa subjekt även fortsättningsvis kommer att omfattas av uppräknings i 7 kap. 16 § IL och därigenom vara skattskyldiga endast för inkomst på grund av innehav av fastigheter samt kunna undantas från skattskyldighet för inkomster av fastigheter i den utsträckning fastigheten används för avsett syfte enligt 7 kap. 21 § IL. De behåller även nuvarande lätnader i fråga om fastighetsskatt och fastighetsavgift enligt 3 kap. 4 § första stycket 4 fastighetstaxeringslagen. En konsekvens av den nya utformningen av bestämmelserna i inkomstskattelagen blir att fakultetsföreningarna inte längre kommer att omfattas av nämnda skattelättnader.

Motionen

I motion 2008/09:Ub28 yrkande 2 av Lage Rahm m.fl. (mp) anförs att fakultetsföreningarna bedriver i stort sett samma slags verksamhet som nationerna i Uppsala och Lund. Det är därför en självklarhet, menar motionärerna, att de också ska omfattas av samma skatteregler. Motionärerna anser heller inte att det ska göras någon skillnad i skattehänseende mellan kårer vid högskolor som bedrivs av enskilda utbildningsanordnare, t.ex. Chalmers tekniska högskola, och kårer vid statliga högskolor utan samma skatteregler ska gälla för studentkårerna oavsett huvudmannaskap (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

Regeringen föreslår vissa justeringar i skattelagstiftningen till följd av att kår- och nationsobligatoriet avskaffas. Förslaget innebär att de skattelättnader som studentkårer, nationer och deras samarbetsorgan i dag åtnjuter ska behållas, medan motsvarande skattelättnad inte ska finnas kvar för fakultetsföreningarna vid Stockholms universitet.

Det finns enligt utskottets mening inte skäl för riksdagen att nu överväga att införa nya subjekt i enlighet med motionens yrkande 3 i den s.k. katalogen i 7 kap. 15–17 §§ IL över inskränkt skattskyldiga, särskilt inte mot bakgrund av att det för närvarande pågår en översyn av bestämmelserna (dir. 2007:97). Möjligheten till skattebefrielse för studentkårer vid fristående universitet och högskolor får liksom för närvarande prövas enligt de allmänna lättnadsreglerna för allmännyttiga ideella föreningar.

När det gäller regeringens förslag delar utskottet uppfattningen att studentkårerna vid statliga universitet och högskolor ska vara befriade från skatt på samma sätt som de är i dag. Ett avskaffande av obligatoriet på det sättet regeringen föreslår innebär inte enligt utskottet att skälen för skattelättnaderna försvinner. Kåreerna kommer, såvitt utskottet kan bedöma, alltjämt att ha en fundamental uppgift i lärosätenas verksamhet, och deras grundläggande roll förändras inte. Genom att behålla regleringen i skattelagstiftningen förblir det tydligt för kåreerna under vilka villkor de verkar, och det ger också möjlighet till långsiktig planering.

Som anförs i propositionen har studentnationerna vid universiteten i Uppsala och Lund sedan lång tid, för många ända sedan 1600-talet, haft en central roll för den studiesociala verksamheten vid universiteten. Nationerna utgör en mötesplats för studenter från olika studieinriktningar, och deras insatser för att välkomna nya såväl svenska som utländska studenter till studieorterna är mycket betydelsefulla. Nationernas verksamhet är i stor utsträckning knuten till de fastigheter som nationerna sedan många år tillbaka direkt eller indirekt äger. Befrielsen från fastighetsskatt på dessa fastigheter och från inkomstskatt på intäkter från den verksamhet som bedrivs i fastigheterna är av grundläggande betydelse för nationerna. Intäkterna från restaurang- och pubverksamhet är en bidragande finansieringskälla vid sidan av medlemsavgifterna. Kännetecknande för nationernas verksamhet är att den helt bedrivs inte bara för studenter utan också av studenter, dvs. i huvudsak utan anställd personal. Utskottet tillstyrker därför att nationerna får behålla sina nuvarande skattelättnader. Vidare anser utskottet att det är viktigt att nationerna inte heller inför framtiden hamnar i ett osäkert läge i fråga om sin skatterättsliga ställning. Som framhålls i propositionen skulle en annan ordning kunna komma att äventyra nationernas verksamhet.

Utskottet utgår följaktligen från att skattelättnaderna för såväl nationerna, studentkårerna som deras samarbetsorgan ska kvarstå även i det system med reformerade skatteregler för allmännyttiga föreningar och stiftelser som en utredning nu överväger. Avskaffandet av det formella obligatoriet och därmed förändringen av den offentlighetsrättsliga ställningen har nämligen detta som en förutsättning.

I likhet med motionärerna anser utskottet att det kan diskuteras om inte också fakultetsföreningarna ska få behålla nuvarande särställning i skattehänseende. Mot bakgrund av de skillnader som påtalas i propositionen i fråga om nationernas och fakultetsföreningarnas roller ansluter sig utskottet dock till regeringens bedömning att det inte finns tillräckliga skäl att upprätthålla de skattelättnader som hittills gällt för fakultetsföreningarna. Om dessutom fakultetsföreningarna kan utnyttja reglerna för skattelättnader för de allmännyttiga ideella föreningarna torde det inte bli fråga om någon väsentligt ökad skattebelastning för föreningarna.

Med det anförda tillstyrker utskottet för sin del regeringens förslag till lagändringar på skatteområdet och avstyrker motion Ub28 yrkandena 2 och 3.

Stockholm den 23 april 2009

På skatteutskottets vägnar

Lennart Hedquist

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lennart Hedquist (m), Lars Johansson (s)¹, Annicka Engblom (m), Laila Bjurling (s)², Ulf Berg (m), Jörgen Johansson (c), Raimo Pärssinen (s)³, Gunnar Andréén (fp), Christin Hagberg (s)⁴, Lena Asplund (m), Fredrik Olovsson (s)⁵, Lennart Sacrédeus (kd), Fredrik Schulte (m), Marie Engström (v)⁶, Britta Rådström (s)⁷, Åke Sandström (c) och Helena Leander (mp).

¹⁻⁷ Avstår från ställningstagande.

Avvikande mening

Avvikande mening (mp)

Helena Leander (mp) anför:

I likhet med motionärerna bakom motion Ub28 anser jag att även fakultetsföreningarna ska få behålla nuvarande skattelättnader. Fakultetsföreningarna vid Stockholms universitet bedriver till stora delar samma slags studiesociala verksamhet som nationerna vid universiteten i Uppsala och Lund, och det finns enligt min mening inte något skäl att göra åtskillnad i skattehänseende mellan dessa studentsammanslutningar. Även Lagrådet har funnit skäl att ifrågasätta denna särreglering.

Som anføres i motionen bör heller inte studentkårer vid högskolor som bedrivs av enskilda utbildningsanordnare skattemässigt behandlas på ett annat sätt än studentkårer vid statliga universitet och högskolor. Samma skatteregler ska gälla för studentkårerna oavsett huvudmannaskap.

Det sagda innebär att jag tillstyrker motion Ub28 yrkandena 2 och 3.

Särskilt yttrande

Särskilt yttrande (s, v)

Lars Johansson (s), Laila Bjurling (s), Raimo Pärssinen (s), Christin Hagberg (s), Fredrik Olovsson (s), Marie Engström (v) och Britta Rådström (s) anför:

Vi har inte deltagit i beslutet i detta yttrande. Skälet härför är att våra respektive partier inte anser att kår- och nationsobligatoriet ska avskaffas. Detta har också framförts i motioner som väckts i ärendet och som närmare kommer att behandlas av utbildningsutskottet.